

AVENTURA DEZ-AMĂGIRILOR

Mihai Frățilă, episcop greco-catolic de București, s-a născut la Alba Iulia în 1970. A studiat teologia la Roma, ca bursier al Colegiului Pontifical Pio Romeno – singura instituție românească din Cetatea Eternă aflată sub patronajul Vaticanului, și la Paris. Este preot din 1996, iar între anii 2005 și 2007 a fost rector al Colegiului Pio Romeno. În 2007 a fost sfințit episcop rezident în capitală, vicar al Mitropoliei Greco-Catolice de la Blaj; în 29 mai 2014 este ales primul episcop al nou-înființatei Episcopii Greco-Catolice „Sfântul Vasile cel Mare“ de București.

A scris mai multe eseuri în care a aprofundat relația dintre speranța creștină și sfâșierile sufletești ale omului contemporan: *Dumnezeu este acolo unde dorește să te întâlnească: Simplitatea în fragmente* (Galaxia Gutenberg, 2005); *Lumina este un dar al Cerului: Privind viața prin ochii lui Dumnezeu* (Galaxia Gutenberg, 2007); „*Cu o singură gură și o singură inimă*“: *Liturghia altfel* (Galaxia Gutenberg, 2007); *Curajul de-a improviza: Eseuri întârziate despre harul nevăzut al vieții* (Editura Surorilor Lauretane, 2014); *Rigoarea speranței* (Editura Surorilor Lauretane, 2015); *Paștele memorabil: Cum deschide Dumnezeu fereastra atunci când o ușă se închide* (Editura ARCB, 2020).

La Humanitas a publicat: *Poate fi trimis Dumnezeu în exil? Despre riscurile mântuirii și șansa răbdării* (2016), *Există o zare: Despre truda lui Dumnezeu de a pune lucrurile la punct* (2019) și *De ce Binele se cuvine să ne afle pregătiți: Un jurnal din vremea pandemiei* (2021).

MIHAI FRĂȚILĂ

AVENTURA
DEZ-AMĂGIRILOR

Despre risipa lui Dumnezeu

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Redactor: Dionisie Pîrvuloiu
Coperta: Ioana Nedelcu
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Alina Dincă
DTP: Florina Vasiliu, Veronica Dinu

Tipărit la Livco Design

© HUMANITAS, 2023

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Frățilă, Mihai
Aventura dez-amăgirilor: despre risipa lui Dumnezeu /
Mihai Frățilă – București: Humanitas, 2023
ISBN 978-973-50-7995-6

2

EDITURA HUMANITAS
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021.408.83.50, fax 021.408.83.51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0723.684.194

Cuprins

<i>Cuvânt înainte</i>	7
Fascinația pe care o exercită Dumnezeu	9
Șiretenia și ifosele Răului	16
Aura pascală a situațiilor de criză	28
A nu uita de unde am plecat	35
Oameni de succes, lucruri memorabile...	41
Ucenici sau <i>clientelă</i> a lui Isus	48
Aventura a doi frați ambițioși	54
Sinceritatea conștiinței	58
Investiții sigure	62
O altfel de companie	69
Ne rămâne oare Dumnezeu dator?	77
Cum se calculează eficiența Bisericii	83
Ochii care nu se văd se uită	92
„Virtutea“ disprețului	97
Un petec de pământ, o sămânță care stă să cadă...	103
<i>Fără politețe</i> sau când pierdem pe mâna noastră	109
Pasibili oricând de a întâlni crucea	116
Când consolarea are șanse să devină reală	122
<i>Dez-amăgirea</i> ca preludiu al bucuriei	126
Recunoștința pentru lucrurile despre care credem că ni se cuvin	132
Epilog	141

Cum ar fi dacă Dumnezeu ne-ar da doar
ceea ce pentru el nu are nici o valoare?

—Hans Urs von Balthasar

Cuvânt înainte

În volumul *De ce binele se cuvine să ne afle pregătiți*, publicat în plină pandemie, după ce m-am vindecat de Covid-19, am întrezărit un adevăr căruia noi, oamenii, refuzăm să-i spunem pe nume. Multe dintre suferințele noastre se datorează refuzului de a privi viața în față, și lucrul acesta nu este, de fapt, un adevăr comod. Dacă viața nu este întotdeauna ceea ce pare, înseamnă că asumarea – cu luciditate și discernământ – a ceea ce ni se întâmplă cu adevărat este un pas esențial în devenirea noastră.

În demersul recunoașterii realității intervin însă acele obstacole pe care ne-am obișnuit să le numim, simplu, iluzii sau închipuiri. Cuvântul „iluzie“ provine din latinescul *illudere* (a amăgi) și e strâns legat de *ludere*, care înseamnă „a se juca“. Aura amăgirilor, care, până la un anumit punct, ne oferă confort și siguranță, nu se împrăstie de la sine pentru a ne conecta la realitatea înconjurătoare. De sub jocul iluziilor înșelătoare – *dez-amăgirea* – nu se poate ieși fără confruntarea cu ceea ce ne deranjează existența. Dacă dorim să creștem sufletește, barajele pe care cursul vieții ni le înalță înainte sunt inevitabile, cu atât mai mult cu cât nimeni nu se poate lipsi de provocarea pe care greutățile o exercită asupra-ne. Dar ca să ajungem să prețuim ceea ce ne incomodează sau ne limitează viața, sub semnul nevoii de absolut, trebuie să fi fost surprinși deja de importanța eliberării de sub imperiul confortabil al amăgirilor și să fi făcut un pas înspre a ne autodepăși.

A ne asuma inevitabilele dezamăgiri – de care cu toții avem parte în scurta noastră trecere prin lume – ne ajută să surprindem în mod diferit consistența vieții. Desigur, ideal ar fi ca orice om ancorat în realitate să ajungă până la urmă să considere experiența confruntării (în general, destul de stânjenitoare) cu propria finitudine drept suport firesc, deci necesar, pentru veridicitatea dialogului cu ceilalți, cu viața; în cazul credinciosului, inclusiv cu Dumnezeu. Dar a păstra amprenta credinței în existența trecătoare este o ispravă care devine efectivă atunci când admitem că, dincolo de predanii și de istorica identitate creștină, de legătura absolut necesară cu Biserica, abia experiența unei legături *personale* cu Hristos ne permite să i ne deschidem cu adevărat lui Dumnezeu.

Am scris această carte nu atât din perspectiva lucrurilor pe care în mod obișnuit le înțeleg, ci din aceea a realităților la care am ajuns să țin.¹ Încercările vieții, ispita imaginării lui apetisant, locurile interioare unde ne este împărtășită măsura adevărului, aventura ieșirii prin credință din jocurile amăgirii ajung, într-un final, să alcătuiască o istorie prețioasă. Sper ca rândurile de față să fie un sprijin pentru oricine trece prin oglinzile amăgirii-dezamăgirii. Aici, în acest cadru uimitor de fragil – credincioși sau necredincioși –, descoperim dimensiunea spirituală a vieții, depășind demagogia paradisurilor pământești de orice fel.

1. A da precedentă lucrurilor la care ținem în defavoarea acelora pe care le înțelegem este o sintagmă pe care mi-a inspirat-o istoricul Tony Judt. Marcat de căderea neașteptată a Cortinei de Fier în 1989, Judt considera că și istoriografia ajunge să țină cont de impactul moral al evenimentelor asupra istoricului, cel care consemnează și oferă, în același timp, o interpretare a ceea ce se întâmplă. Vezi Mircea Mihaieș, *Ultimul Judt*, Polirom, Iași, 1999, p. 384.

Fascinația pe care o exercită Dumnezeu

În cei trei ani de viață publică, Isus a fost înconjurat de o asistență numeroasă. Cuvântul său cald, îmbietor, l-a făcut să fie căutat, întâmpinat cu bucurie, prețuit. După întâlnirea cu El, o mulțime de oameni se simțeau încurajați. Pe mulți i-a vindecat de infirmități, după ce le oferise binecuvântarea. În multe cazuri, nici nu mai era nevoie de vreun dialog suplimentar pentru a le afla păsul celor care-l căutau. Cel mai surprinzător era poate faptul că, tămăduindu-i, Isus le spunea că tocmai încrederea lor în ajutorul lui făcuse posibilă vindecarea. Altă dată, reacțiile lui erau atât de imprezvizibile, încât cei vindecați își pierdeau din vedere propriile așteptări, începând să cugete la sensul profund al vieții.

În același timp, ca orice persoană publică, Isus a fost ținta calomniilor societății, fiind blamat, disprețuit, insultat. Multe dintre întrebările care i se puneau nu căutau răspunsuri, ci reacții. Toți ajunseseră să vorbească despre renumitul rabin plecat din Nazaret, dar cine era El cu adevărat și de unde provenea nu știau să spună. La Nazaret, unde crescuse, Isus era numit doar „fiul tâmplarului Iosif”. „E, sau nu profet?” „Să fie oare doar un șarlatan, unul dintre atâția?”, se întrebau oamenii. Cu atât mai mult cu cât, niciodată și nici pe departe, Galileea nu fusese un loc de marcă pentru istoria biblică.

După ce Isus a devenit cunoscut la Ierusalim, mai-marii Legii au început să fie incomodați de felul său liber de a

vorbi. Simțindu-se amenințați de forța cuvintelor lui, ajunseseră să-i suporte atât de greu prezența, încât se bucurau dacă li se oferea ocazia să-i răstălmăcească vorbele. Pe parcursul celor trei ani cât Isus a predicat Evanghelia Împărăției lui Dumnezeu, l-au considerat un răzvrătit în raport cu tradiția și au încercat de mai multe ori să-l aresteze. În Evanghelia după Ioan găsim descrisă scena în care gărzile Templului, trimise pentru a-l aresta, se întorc fără să-și fi îndeplinit misiunea. Surprinzându-l pe Isus în timp ce li se adresa mulțimilor, aceia care ar fi trebuit să-i facă rău se lasă, la rândul lor, fascinați de cuvântul lui. Întorși cu mâinile goale la cei care i-au trimis, profund marcați, ei transmit un mesaj surprinzător: „Nici un om n-a vorbit vreodată ca omul acesta!”¹

Puțini au fost cei care i-au pătruns lui Isus portretul interior. Libertatea lui de a vorbi fără opreliști era supusă intenției de a-l face cunoscut pe Dumnezeu – nu ca pe un zeu distant și insensibil, ci ca pe un părinte iubitor. O viziune în mod cert aflată dincolo de așteptările religiei oficiale și de prejudecățile auditoriului, una care pune accentul pe paternitatea lui Dumnezeu și pe răspunsul oamenilor la dragostea lui.

Isus a predicat despre păcat, despre respingerea răului, învățându-i pe cei care-l ascultau să trăiască în iertare și împăcare, pentru a putea transmite aceste valori, fiecare după putință, și altora. Cu un asemenea mesaj, pe Isus nu l-a interesat să urmărească popularitatea sau să menajeze prejudecățile ascultătorilor. Dar, atunci când discursul lui ajungea să fie contra curentului, chiar și aceia care îl apreciau treceau cu ușurință la polul opus venerației. Așa s-a întâmplat, de pildă, când Isus le-a vorbit mulțimilor despre trupul și sângele său ca hrană sufletească, anticipând Euharistia și Liturgia comunității creștine, centrate pe moartea și

1. Ioan 7, 44-45.

învierea lui, moment în care a fost părăsit până și de unii ucenici apropiați.

Unde poate fi situată atunci rodnicia Spiritului (Duhului), pe care creștinii – simțindu-se învestiți de mandatul lui Hristos – obișnuiesc să o invoce deseori? Să fie învățătura lui Isus doar o altă perspectivă intelectuală? Ce fel de eficiență urmărește Dumnezeu, dacă ea poate foarte bine să fie sau să nu fie remarcată?

Oare credincioșii trăiesc cu impresia că ei înșiși trebuie doar să „funcționeze“ și că numai acele standarde inspirate de criteriile materiale proprii contabilității ar putea fi de încredere pentru a sesiza prezența Bisericii în lume?

Când Gabriel Liiceanu a publicat *Isus al meu*, lumea a rămas marcată de energia argumentației sale. Sub valul zbulcimentului sufletesc pe care lectura cărții a produs-o, nu puține au fost locurile în care cititorul a fost încercat de sentimente contradictorii. Mulți credincioși au rămas consternați, dar au fost printre ei și unii care au simțit provocarea din demersul scriitorului, fascinat în felul său propriu de întâlnirea cu Isus. O surprinzătoare experiență pentru acești cititori au constituit-o acele dileme în care se regăseau ei înșiși și cărora scriitorul nu făcuse altceva decât să le dea glas. Într-adevăr, nici creștinilor nu le este la îndemână să se pună în discuție și să-și asume cu ușurință complicitatea lor la răul din lume. Nu le este ușor nici să simtă dezamăgirea altora, să admită că modul în care spiritul creștin este perceput de ceilalți s-ar putea să-i incomodeze pe termen lung.

În spatele perplexităților provocate de o sărmană mărturie de credință în circuitul public se arată, prin urmare, o contra-mărturie. Este o realitate alterată pe care o forjează cel mai adesea comoditatea și complicitatea multor creștini față de tot ceea ce nu e Isus. Nu numai că această infirmitate îi lipsește gradual pe cei credincioși de suflul vieții interioare a lui Isus și de adevărul lui, dar îl împiedică și pe Dumnezeu să intervină mai ușor în preocupările neamului omenesc prin

spiritul acelor vieți exemplare, pătrunse de fidelitate față de mesajul divin.

Trăim adeseori pentru a-l desconsidera pe celălalt și pentru a nu ceda nimic din eșafodajul prejudecăților personale. Ne este la îndemână să ne refugiem în mirajul regulilor religioase, pentru a-l discredita pe celălalt și pentru a nu lăsa loc schimbării în viața noastră. „De unde vin războaiele și de unde certurile dintre voi? Oare nu de aici: din poftele voastre care se luptă în mădularele voastre?“ , scrie Sfântul Apostol Iacob. „Poftiți și nu aveți; ucideți și râvniți și nu puteți dobândi ce doriți; vă sfătuiți și vă războiți, și nu aveți, pentru că nu cereți. Cereți și nu primiți, pentru că cereți rău, ca să risipiți în plăcerile voastre. [...] Cine, deci, va voi să fie prieten cu lumea se face vrăjmaș lui Dumnezeu. Sau vi se pare că Scriptura grăiește în deșert? Spiritul (Duhul), care sălășluiește în noi, ne poartă spre zavistie? Nu, ci dă mai mare har. Pentru aceea zice: «Dumnezeu celor mândri le stă împotriva, iar celor smeriți le dă har»“¹.

*

Temerile pentru siguranța personală din ultimii ani (pandemia, războiul) au făcut să cadă unele prejudecăți legate de autosuficiența pe care creștinii înșiși lasă impresia că o afișează uneori în fața acelor care nu le împărtășesc crezul. În goliciunea ei, frica a reușit să ne sugereze un nou gust al smereniei, al simțului măsurii, descoperind inclusiv sărăcia preocupărilor sufletești de până acum din comunitățile creștine. Cum să ajungă oamenii mai aproape de Dumnezeu, dacă cei care se proclamă credincioși lasă impresia preschimbarii lor într-o organizație profană? Și, pentru a-și reconsidera apartenența la Biserică, se mai lasă furați de mirajul „creșterilor durabile“ – recurgând fie la vocabularul reuniunilor sindicale, fie la cel al psihoterapiei sugestive.

1. Iacob 4, 1-10.